

МИНА КӨСӘ

УМУТЛАР

Стихлар

МИНА КӨСӘ

УМУТЛАР

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

Кишинев
Литература артистикэ
1988

ББК 84Г7-5
К 36

Художник А. Ололенко

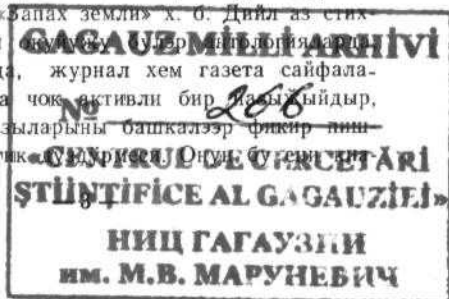

К 4702150200—154 25—88
М 756(10)—88
ISBN 5-368-00025-1

© Издательство «Литература
артистикэ», 1988.

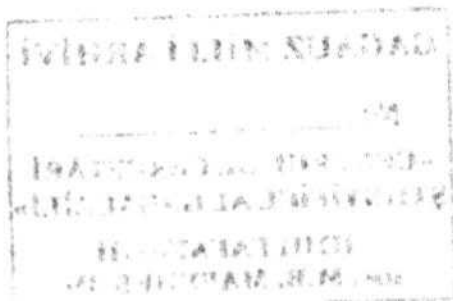
Совет куведи верди гагоузлара йазы 1957 йылда. Бу бүүк олуштур халкын йашамасында. Онун паасы өлчүлөр хем өлчүлөжөк асирләрлән, ипсанын культурасынын калдырылмасыннан. Йазыларын кавилемеси уйандырды йашамайа, йарадыжы зааметә бүтүн гагоуз халкыны, онун интеллигенциясыны — калкынды йазыжылар, композиторлар, ресимжиләр, артистләр, билгижиләр хем педагоглар, жаннанды окуйужулар хем сеслейижиләр. Бүүннән бүүн вар гагоуз литературасы — поэзия, проза, драматургия, публицистика, — ангысынын тамамнанэр буйыл 30-йыллыы. Былдыр биз йортуладык гагоуз йазыларынын 30-йыллыыны.

Топрактан, халк арасындан гелди таа о гүннердән кендиликли поэтлерин бири Көсә Мина, Комрат районун Бешалма күйсүндән — үредижи олдуу, партия секретары колхозда, бүүн дә күйүн История-этнография музейинин директору. Гагоуз окуйужуларынын евдеки библиотекаларында вардыр гагоуз дилиндә поэзия киятлары, аннатмалар, роман, рус дилиндә дә чевирили киятлар. Оннарын арасында, есанлээрым, булунэр Көсә Минанын да киятлары «Кысмет», «Кардашлык», «Топраан үрек дүүлмеси», «Хазыр ол!», «Бапах земли» х. б. Дийл аз стихларыны бу поэтин окуйужулар музейинин этнографиялардин школа киятларында, журнал хем газета сайфаларында. Көсә Мина чок активли бир йазыжыйдыр, маасуллу, онун йазыларыны башкалээр фикир ишкисини хем артистик.

ды «Умутлар» артыныннан гөстөрер буннары. Автор араштырэр шиндизаманны проблемалары, инсан йашайышыны, фикирлештирер гечмиш заманнары, бакэр гележеклерә. Кими стихларында ачык дуйулэр поэтин истейиши насаатламаа, акыл вермәә, үлештирмәә генчлерә кенди йашайыш сынышларыны. Безбелли, бу сызэр онун чокйыллык педагог зааметлииндән. Көсә Минанын есабынын орталында биз булэрыз чифтчи адамы, күйлү зааметчийи. О куллэр те шу категориялар, нижә: топрак хем екмек, заамет хем борч, паа хем паайы дуймак, кыйметлик хем дорулуклук, өзенмеклик хем умутлук... Дерин дуйгуладэрлар этника мотивлери. Поэт данышэр кырлара, ешилликлерә, хавайа, ониарын биткисиз саклылыына, үрүклүүнә хем гөзеллиинә. Ко бу кват та булсун ачык йол окуйужуларын үреклеринә. Ий саатлан, «Умутлар»!

Дионис Танасоглу

ВАТАНЫМ

Ватаным, паалы Совет топраам,
Ниетлерин ачык, мутлу анам!
Бүүк Октябрь — о революциян,
Бүүктүр о сенин жөмерт үрään,
Замандан билмәз ихтәрламаа,
Ийликтән билмәз айырылмаа.
Бүүк Октябрь — дүннән ени саады,
Енидән вакытлары сайды.
Бу вакыт не дийштирди Топраа,
Калдырды зааметчийи уура,
Чорбажы калды ежелинә чифтчи,
Буйурәр депутатлыы ишчи.
Ватаным! Гиргин адымнарын,
Анылмыш о бешйыллыкларын,
Ангылар каләр дүзүнмектә,
Қысметтән дууан түркүлердә.
Адымын сенин, топраам, — Турксиб,
Қор Магнитка да — адым хеп бир,
Адымын сенин ишчи Донбасс,
Анылды Қузбасс та дийл хич аз!
Днепрогәс — сенин сүнмәз шылаан,
Шафк етти бизә умут, инан.
Не едәрди келемә-қырын, —
Екмекләр гелди фырын-фырын.
Асирия не бүүк йолуйдур БАМ —
Қудретли адымнады Адам.
Е, ангы ушак ону билмәз?!
Анылды шиндән ишчи ҚамАз —
Е, ангы ушак ону билмәз?!

Қосмос та четин билер сенин,
Ватаным, кәмил ишлерини:
Ниетлерин сениң ачык, топраам,
Хем адымнарын гиргин анам!

ЕЖЕЛ

Вақыт бизи айырды
Түрлү денемеклерә —
Ежел ени дүздүрмәә,
Зорлук, аман хем чекмәә.
Қара дүннә — геридә,
Бужак гүнә хызланды,
Ачык үрек гүүдедә,
Совет шафкы шылады,
Топраам чекти селеметә,
Дарсык бакты кысметә.
Буннар бизә аданды,
Вақыт бизи айырды...
Ама кысмет башында
Аман гирди Бужаама —
Не чок инсан кайбелди,
Не чок умут челинди —
Женгин аазы быкмады,
Аачлыын диши кыймады,
Биздән оннар сапмады.
Вақыт генә айырды...
Ама өмүр генә дә —
Совет шафкы енидән
Ежел хепбир дүздүрмәә,
Паалы үкү гөтүрмәә...
Бизи генә сапмады,
Бизи генә айырды...
Халкым узун йашады —
Аман-кысмет коулашты
Ики бин йылдан зиедә

Гезди керван дүннедә,
Аман ежел чок чекти —
Кысмет евә етишти...
Вақыт хептән уурады,
Мутлу етмәә айырды!

БАШ ЙОЛ

Чыкып, гидериз биз күйдән,
Бийаз сачлы көшемиздән,
Хич сормадаан кайыллыны,
Онун жандан хасталыны.

Капэрыз биз түрлү йолу,
Биннәрлән ани курулу,
Варэрыз ойаны, ираа,
Хеп нашейсә булмаа, йапмаа.

Калэр ана, калэр боба,
Ардымыза бака-бака,
Умут едә, ки гележез
Да оннары йысыдажэз.

Бүүн ичери гирмәә дейни
Чекмәздир оннары, белли, —
Оннар бакэрлар хеп йола,
Битмәз бир сабурлук ола...

Бакэр ана-боба, бакэр,
Умутлары үрәә топлээр —
Кызы, оулу ки гележек,
Көшесинә чекилежек.
Умут битмәз, умут сүнмәз, —
Башка түрлү өмүр гитмәз, —
Ки баш йол вар, чекән гери,
Севмәә евдекилерини...

ХЕР БИР КУШ ТА...

Хер бир куш та ий билар —
Йувасыдыр жан ери...

...Насыл севмейжән, достум,
Сесини түрлү кушун,
Йуртлууну чалэр ачан
Бүүк үреклән йукардан!

Насыл севмемәә топраа,
Тарафы, кәмил Бужаа,
Нәнда илк адым йаптын
Хем дә «маму» сән дедин?!

О Ватан, ани денер,
Бурадан салт чекедер,
Адымдан хем о лафтаи, —
Бурада да о битер!

Хер бир куш та ий билир —
Йувасыдыр жан ери...

ТУРНАЛАР

Заманын серининдә,
Хаванын серениндә
Турналар не баарышэр
Наны-са йолу ашэр.

Геждә учэр оннар,
Кушкулу гарип кушлар.
Бу топраа бракып, учэр,
Жаннарна дарсы ташэр...

Бу топраа оннар север:
Беким ани хеп беклеер,
Хер илкйаз ки дөнсүннәр,
Йавруларны бүүтсүннәр;

Беким ани чок йанды
Бу топрак женк вакыды,
Хем ани о коруйэр,
Тунмасын гөкләр бакэр;

Хем дә ани бу топрак
Усуллу бүүдөр ушак...
Насыл ажысыз бракмаа
Бутакым севги топраа?!

МЕЗАРЛЫКТА

Ардына Ватан жѐнгин
Бастырды аачлык чиркин,
Куршумсуз дүштү инсан,
Жан алды о сырадан.

... Дийл чоктан мезарлыкта
Бабуйу гөрдүм сыкта —
Башында кара чембер,
Диз чөкмүштү о камбер.

Йокту гүн йас үзүндә,
Йокту гүл еллериндә —
Салт гөрдүм екмәә онда,
Узадыркан оулуна;

Ишиттим ажысыны,
Ааламасыны жанын;
Гөзлерми чарпы асты,
Башымы аарлык басты:

Не дүннә-инсан гитти...!
Ким кабаат буна етти?
Санки дүшмеер ми жеза
Иаптыына бөлә мезар?!

ЧЕШМЕДÄ

Чешмедä
Бак, аалээр сазлар,
Чешмедä
Бак, сужаз акэр,
Хич сессиз акэр,
Сансындыр йаслы,
Қара хасалы...
Чешмедä
Қыз-үүсүз аалээр,
Йаш-йылдыз шылээр:
— Чешмедä
Бобажым дүштү,
Сүнгүдән дүштү.
Бир фашист гөрмүш,
Большевәә сужаз,
Қи бобам дөкмүш —
Чешмедән сужаз...
Анамы евдä
Пек чиркин зиетä
Койдурмуш жандар,
Хализ жанавар.
Чешмедä
Бак, аалээр сазлар,
Хич сессиз аалээр,
Бак, сужаз акэр,
Хич сессиз акэр...
О заман ама
Чешмедән сулар
Бирпак качтылар,

Ичмесин фашист,
Мискин гитлерист,
Суузлу йансын,
Гүннән чатласын...
Чешмедә бу кыз
Гөз йашы дөкәр,
Чешмедә бу кыз
Мезара чөкер...
Бак, сазлар аалээр,
Хич сессиз аалээр,
Сансындыр йаслы,
Кара хасалы...

АЧЫКЛА, АНАМ...

Ачыкла, анам, хализ,
Хич калдын мы кахырсыз?
Замандан нижә гечтин,
Ежели дә енседин?

Бобамыз ишә гитти,
Добружа йолу динди —
Дойурмаа-бакмаа бизи
О бракарды хеп еви.

Кан-карезди ихтәрлар,
Баарышарды инсаннар,
Иамалы торба билди,
Бобалар неләр чекти...

Бабулар етти бетфа —
Пек чывгынды о хава...
Анайа калырдык биз,
Кары башына йалныз.

Чыраклык етти боба
Бет бояр аулунда,
Гетирди евә ама
Салт битмәз кахыр, аман...

...Бүүн тә йок о бобалар,
Генә йалныз аналар,
Биз калдык ерлеринә
Зорлуклуу бүүн гөрмемәя.

САБАА

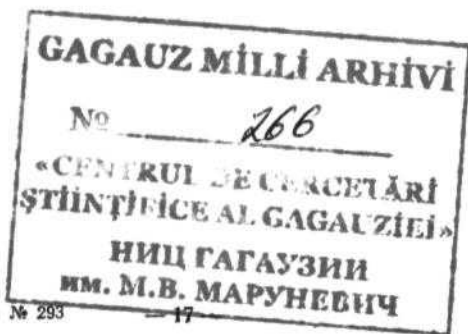
Дан ери тә уйанэр —
Бир фырын — атеш калкэр
Пак гөктә, иракларда,
Бүүк Гүнүн харманында!

Не кувет — сабаа кайнээр,
Бүүк не байрак калкынэр
Зааметчи инсаныма,
Кыйметли Ватаныма!

Геженин вақыдында,
 Гүзленмиш хаваларда,
 Турналар не баарышэр,
 Нәны-са йолу тутэр.

Сеслери долашыклы —
 Хем гүчлү, хем кахырлы, —
 Сансын таш жаннарында,
 Сансын йас башларында.

Дийл шака айырылмаа,
 Жөмертли топраа бракмаа,
 Нәнда йазды жанында
 Хем евлат йуважыында...

ШҮКҮР

Бешалма
ветераннарына

Башкаларыннан барабар
Саваштыңыз чок о йыллар,
Күйүмүзә кысмет булмаа,
Сефалыклаа йолу ачмаа.

Бешалманын ески топраа
Хич дийлди бир хазыр софра:
Ба йамачлы, ба мызгаллы,
Дүүлмүш, четин хем кураклы...

Хич дийл колай инандырмаа,
Ани бөлә дә топракта
Йакын гүндә чыксын-олсун,
Кави бир йашамак дуусун.

Йыллар хызлы учту-гечти,
Не мерайа бүүн етишти —
Топраамызын йамачлары,
Түркү олду хавалары.

Не шафк хем ичери тирди —
Ени өмүр чекеттирди,
Чифтчи ени инсан олду,
О дүш-кысметини булду.

Көпрү, бир монумент гиби,
Кыр чыйырда та герилди —
Буннарлан сиз йашадыңыз,
Талант, кувет баашладыңыз.

Гечти йыллар — калды ишләр,
Ени ишләр бизи бекләр,
Бүтүн инсан шүкүр сизә,
Чичек дөшеер өнүнүзә.

ЕКМÄÄ КОКАР ЕЛЛÄР

Ей, кушлар үсек гөктән,
Булудун да ичидән,
Хеп бакэрсыныз ерә,
О динмәз чифтчилерә.

Насыл, йапышып топраа,
Хер илкйаз хавез кыра:
Тенедән — екмәә инан
Туттурэр услу жандан...

Чифтчинин үрәә не бүүк,
Дүшлери дә не үрүк,
Топракта четин дурар,
Панчасы екмәә кокар.

Несой сөз ама булсам,
Түркүмдә уйгун чалсам —
Йашасын чок о коллар,
Ани хеп екмәә кокар?

КАНАРА

П. К. Көсейя

Күйүмдә вар чок инсан —
Чоуйу пеливан, баксан.
Бири ама оннарын —
Оулу канаранын!
Хепсіндән кудрет-арка,
Масалдан гиби ага!
Демири сакыз йуурэр,
Рельсайы буйнуз бурэр...
Кош-кувет аужунда,
Хош дүннә умудунда.
Адымы — аар-топ-ургу,
Ер тепреер, о са дурду...!
Отурсун да софрайа —
Софра она йарыйа;
Бир боза ичсин, пазар —
Када йары азалар...
Дейжән — недир бу адам,
Дуумуштур му анадан?!
Дийл лафчы. Сейрек шака —
Хепсини ерә такар!
Ий үрек ама ушаа —
Верир ел, верир кушаа;
Ихтиара чок хатырлы,
Карыйа бираз ахтлы...
Заамети не баталлы,
Берекети тыназлы;
Гүреши артык чемрек,
Қыйметли не бу еркек!
Дүүшлерә сә хич бакмаз,

Башкасы дүүшсүн бракмаз;
Сарфошу о гөрмесин,
Йанында хич дөнмесин!
Доружу хем инсанны,
Хем ушакча инанны...
Пеливаннына гөрә
Мутлу гелмиш бу ерә.
Йашасын гениш үрәә —
Күйүмдә — умут дирәә!

УНУДУЛМАЗ ДОСТУМ

П. В. Завричкунун
анылмасына

Несой сән гечтин-вардын,
Ансыз дүш гиби далдын...
Ийликлинн калды дири,
Дүшүмә дайма гирир.

Деерим, деерим кендимә:
— Не мутлуйсун сән, Мина,
Ани варды бу достун,
Ко ады йылдыз олсун!

Ел. Чакыра

Тә сыс гежә чӧлер
Хороз гӱр сесиндән
Да нәны-са гидер,
Да сансын ерийер...

Геч йылдызлар бакәр
Ерә гӧк безиндән,
Шылалары акәр
Да нәны-са калкәр...

Саажыйка аяакта.
Гийнмиш-тә качынәр,
Аклы о байракта —
О ферма узакта.

Онун руху — заамет,
Чапук та ишлери,
Маллар она кысмет
Ӗмӱрӱндә — бир ниет!

Маасул му гӧстерер
Гержик тафта хергӱн?
Онун ады верер
Кӱйә метин хабер...

Сана бу чичекләр,
Сана — огуз кызы!
Сана хем бу стихләр,
Сефа да селемләр!

БАН СЕВЕРИМ...

Бән северим илкйазы —
Гүл чичек башчаларны,
Өмүрүн о ачмасы,
Өмүрүн умутлары.

Бән северим кушлары —
Дургунмаз түркүлери,
Өмүрүн канатлары,
Өмүрүн хем гүннери.

Пек северим хем гүлүш —
Хош инсан, ушак үзү,
Бак, өмүр хич дийл бир дүш —
Байраклары өмүрүн.

Бән северим хем достлуу —
Усуллуун о темели,
Топраамын да хош солуу,
Өмүрүн хем гөзелли.

Бән северим севдайы —
Генч ми о, ихтәр мы да,
Олмасын саде дайы —
Тутушсун хеп жанымда.

ӨЗНЕКЛИ

Сиз алатламайын, ба кардашлар,
Ана дөкер йашы ачан —
Олур севинч-шенник онда,
Олур йакэр йара жанда.

Калэр өзнек хербір ана,
Дүшмәз, олмаз күсмәә она!

Хич алатламайын, ба кардашлар,
Ана дөкер йашы ачан —
Олур гөрдү, ки биз гелдик,
Олур, ки биз ездән гиттик...

Калэр өзнек хербір ана,
Дүшмәз, олмаз күсмәә она!

Шиндән бийаз сачлар биздә,
Йа калмады тепемиздә —
Ана бизи ушак билер,
Умутлан сабурлу беклеер.

Калэр өзнек хербір ана,
Дүшмәз, олмаз күсмәә она!

Сорэр еникуну саалы,
Ев ичиндән дили татлы,
Артык имишик ми екмек,
Йоргун да дийлиз ми биз пек.

Калэр өзнек хербір ана,
Дүшмәз, олмаз күсмәә она!

ҮРЕК ЧААРМАСЫ

Не олурса, ко олсун,
Илери тутсун йолун:
О шафклы ниединә,
Канатлы да түркүнә!

Не олурса, ко олсун,
Илери тутсун йолун:
Севданы кужак алмаа!
Да онуннан салт калмаа!

Не олурса, ко олсун,
Илери тутсун йолун:
Файдалы ол инсана,
Четин каршы — душмана.

Не олурса, ко олсун,
Илери тутсун йолун:
Бир тараф сени беклеер,
Бир Ватан сени север.

Дуумушкана кыржы,
Поэт олдум чифттә,
Дуйдуунан кендими
Топраан бир пайжазы.
Топраклан бааланты —
О бүүк кысмет ады,
Ишлә дининжәнә чифттә
Да сес долдур битән пиетә!
Башак оларса пиетлерим —
Борчлу, билерим, еллерим
Салт топраама, ана-Бужаа,
Ки чок алды бизи кужаа...
Ама пүсүр тоуму ачан
Чифтә качыражам,
Да башаксыз, саман,
Калырым озаман, —
Саймам чифтчи бән кендими —
Кимсей дүзәмәз дердими...
Хем саймасын поэт бени.

СЕЛӘМ!

Селәм йоллээрым казмайа,
Ки йарады аужума,
Үредижийди аклыма
Хем сабурлуйду да боба.
Гелдикчә бүүн хеп аклыма,
Селәм йоллээрым пулуума,
Бән ангысыннан достлаштым,
Көрпейкән таа беним йашым:
Чок ардына гездим онун,
Ушаа олдум кара зорун...
Бана о чок чизи йазды
Хем дүннемә баш йол ачты:
Екмәә хатыр о үретти
Хем пердейи гөздән чекти...
Селәм йоллээрым Бужаама,
Нижә паалы анажыыма:
Бизи ани быкмаз бүүдән
Ана гиби гүн-үректән.

ГЕЖӘ

Узун йолларлан күйүмә
Санардым таа тез етишмәә.
Гежә койуйдуу, сускуннук,
Хава бүйлүйдү, бир раатлык.

Иазын кысайды гежеси —
Ики карыштыр сүртмеси —
Күйүм уйуйарды дериндән,
Йоргун түрлү ий ишлериндән...

Калмыш бир шафк таа йанарак,
Не зор бүүер күчүк ушак...
Ана мы чок не ишледи —
Гежә дә битирәмеди...

Бу геч вакытлан бир кардаш,
Гезерим бән дә хеп йаваш —
Қо динненсин бу күйжүләр:
Беклеер йарна да чок ишләр...

БУЙУР, ДА ГЕЛ!

Буйур, сән гир аулума,
Йок килитләр токадымда,
Чабук ол мусаафир бана,
Иштән динмиш — дур софрамда.

Буйур да ач сән капуму,
Нижә кўйдә, еникуну,
Бән туз-екмек тез вережәм
Хем филжени дә сүрежәм.

Сениннән лафымыз уйур —
Нижә ишләр кәмил олур,
Нижә севда билер ачмаа
Қитли жаны да хошламаа.

Гел зорунда, да булажан
Қардашыма гиби йардым,
Буйур, да гел, беклеерим бән,
Ўрәәм ачык, хазыр лафым!

Буйур хем гел котлонума,
Гежә-гүндүз уура бана —
Ўрек ўрәә йаклаштырмаа,
Қардаш гиби дә аннашмаа.

УМУТЛАР

Умут берекетä,
Сыжак-сыжак екмäя —
Мутлу инсан ичин
Топлээр ону чифтчи.

Ачан каржаз конэр,
Ачан йаамур дамнээр, —
Атеш гүллär гиби
Онун үрäя ачэр.

Умут берекетä
Сүнмäздир чифтчидä —
Евдä, дүүндä, кырда,
Кыса уйкусунда.

Нижә мамулар ушаа,
Өмүрү алып кужаа, —
Үреенә гүнеш гелер,
Дилиндә иетләр гүлер.

Су вердин бир күчүүнә,
Туз-екмек тә йолжуйа,
Ихтиара умут вердин,
Хастадан куудун дерди...

Бир лафын олду файда
Адамын сыклетиндә,
Гүнешин сакламадын,
Инсандан капамадын.

Хем дә чок ишләр олар,
Ийликләр — дүннә доллар-
Иашамак, бак, чок чапраз —
Өмүрүн «ишсиз» калмаз...

ИШЧИЙСИН, ГҮН

Таа бир гүн гечти —
боллук,
Үреенә гөрә —
хошлук.
Хеп качтын иштә —
йоргун,
Ки бу гүн олсун
соргун.
Шүкүрсүн она —
виллә,
Не хош жанын, достум, —
өлә
Дууэр хализ кысмет
бизә.

ЕЛЛЕРИН

Карыма, Пашийа

Билмәз о еллерин дурмаа,
Гечмәз оннар ишсиз раатлаа,
Духийлән бу елләр йыканмээр —
Тазә екмәә гөзәл кокәр.
Хем гүллерә кокәр оннар евдә,
Хем дә топраа, берекетә;
Кокәрлар ев тертиплинә,
Ушак кырнаклыыка хем пелинә...
Межи ми олмады елләр,
Киреч ми ичмеди оннар?!
Сызлармышлар, бүүн аалашәрсын
сән, —

Буну пек ий аннээрэм бән.
Дейжәм, ки үреемә йакын
Түркү чалан сенин жанын.
Ко динненсин бирәз о еллерин,
Ко динненсин долу да гүннерин.
Өперим шеремет, ашык пармакларны,
Чок кыйметли битмәз йаптыкларны.

Хызлы кайэр булут-булут гөкләр,
Дыгырланэр ердә тә чурланнар,
Боз тавшаннар гиби хеп атлаша,
О гаргалар да чекилер ашаа.

Чөкер тунук хава көшемизә,
Салэр геч гүз тә шансора бизә,
Тә ел о узадэр илк карлара,
Диймәй хеп саваша бийазлара.
Гелди заман — солуукышын енсемиздә,

Түттү тә бажалар маалемиздә...
Масал хем баашлады күчүклернә
Ихтиар, алып ушаа дизлеринә.

Күйлү кырдан евә тә топланды —
Маасуллара ишләр йаманылды,
О фермайа ама дурмаз гидер,
Ени боллуу шиндән о чекедер.

КЫСМЕТ СЕСЛЕРИ

Айырдым тенә-тенә
уйгун лафлармы,
Аналарымыз нижә
о булгурлары.
Топладым шыра дили
дамна-дамналы,
Бир дениз гиби селли,
бал гиби татлы.
Уйдурдум севә-севә
сөз бонжукларны,
Сансын елеер үрекләр
сес дуйгуларны.
Айырдым бирә-бирәр
өз фикирлерми,
Гөзәл ачыкласыннар
кысмет сеслерни.

БЕНИМ ТҮРКҮМ...

Беним түркүм — бир селәм,
Чешмә гиби хош гелән.
Түркүм жөмерт бир үрек,
Бүүйәр нижә пак екмек.

Беним түркүм — бир байрак,
Гөтүр, достум, чок ирак!
Түркүм гүр демир сеси,
Алтын екин дереси.

Беним түркүм — бир кысмет,
Ичерләр долар песмет.
Түркүм бир дерин емин,
Иязылы ташта четин.

Беним түркүм бүүк боллук,
Ону чалалым чоклук!
Түркүм беним пак гүннәр,
Көктән курусун женкләр!

Түркүм ачык чичекләр,
Достлашсын хепси дилләр!
Беним түркүм кеменчә,
Чалсын о хеп бөлежә!

Беним түркүм ийликләр,
Хайырлы белли ишләр.
Түркүм беним ий саалык —
Чалын ону быкмазлы!

Нижә гүнеш
Шафкы баашлээр,
Хербирни
О йысыдэр,
Өлә ана
Ушакларна —
Айырмадаан,
Күстүрмедәән —
Паалы лафы
Ачык сөләр,
Жан сыжааны
Быкмаз верәр
Да кендиси
Ана калар.

ДҮШАРДИ БИР ИЛДЫЗ...

Чыктым мейвалаа,
Солук солумаа,
Долашып ери,
Дөнмедим герн,
Калдым гежейя
Иылдыз сийретмаа...
Гөктә гүлүшәр
Шакажы гөзләр
Бакарак өлә,
Үркүндүм, гөрә:
Дүшер йанарак
Иылдыз качарак...
...Хеп гечер йыллар,
Бүүер ушаклар...
Далдым дүшүнмаа,
Бийаз сач бүүтмаа:
Ен ий алмайы
Курт бозэр сэйы?!
Нечин о мезар
Иылдызы капар?
Тез, чыкэр ишләр,
кайбелер ийләр...

ДОРУЛУКЛАН

Бак, сефтә ми чимчирик
Илкйазын генч үзүнә
Йаздырэр гүмүш гержик,
Булуду йарып сүнә!

Дорулук та хеп бөлә
Даатсын ләзым харамныы,
Сән она четин сөлә:
«Даадалым, ха, каранны!»

Дорулук салт ерлешсин
Инсанын арасына,
Йашамаклан еллешсин
Бозгуннуун инадына!

Сән кору бөлә дини,
Кавилет бу инаны,
Дорулук севсин сени, —
Сән хеп ол ондан йаны.

ГҮЗЛӘР

Гүз гелер, гөзәл гелер,
Тарафым да ренкленер,
Не үклү арабасы,
Не топлу да сырасы.
Бире дүүн, бак туттурмуш,
Чок та чалгыжы тутмуш,
Бире ев курбанына
Топламыш софрасына
Мусафир йарым Буҗаа —
Вар мы буна шашаҗаа?
Аскерә хем оулары
Гечирер башкалары,
Өбүрләр каршы едер —
Аскердән оулар дөнер;
Йавклулары беклемиш,
үрекләр тә бирлешмиш,
Хем медаль тә гүүсүндә,
Аныләр тез күйсүндә,
Бире дөнмемиш ордан —
Йашасын Афганистан!
Күй йаслыдыр кахырдан...
Дийл бунун ичин гүзләр
Буҗаамыза хеп геләр,
Өлүмжү ки женклерә,
Гидилсин ки аскерә.
Ко гүзләр олсун салт дүүн,
Севинмәк олсун хергүн,
Берекет үклү гелсин,
Тарафым хеп ренкленсин.

БАШАКЛАР

Кырда о башаклар фырча,
Ийри не тенеләр,
Далга доләр хеп далгажаа —
Дениз екинникләр...

Билдим гарип тә бән башаа,
Йоксул нышаныны,
Ондан да варды мы ашаа
Ууру бу инсанын?

Торбайлан бән дә саваштым
Башак булмаа кырда,
Чывгын өмүр ама атты
Она саде хардал...

Чыкэрым бүүн кыры бакмаа —
Ийри не тенеләр,
Далга бүүер башак башаа, —
Дениз екинникләр!

ХЕЙБӘ

Хейбә ми ташыды халкым
Хайван гүдүп о кырларда,
Заман бойларында — акым,
Умут бакып о йылларда?

Хейбә ми ташыды халкым,
Айлә бүүдүп сенселейә,
Заман бойларында — акым,
Адет дүзүп шиндилейә...

Хейбә ми ташыды халкым
Огузкан таа о — «хаг-огуз»,
Хем ташыды хеп отакым,
Ачан олду да «гагоуз»...

Не гөтүрдү о хейбедә,
Не гетирди о замандан:
Хайванжылыы-зааметчилини,
Қыржы адет хем есмерлини;

Серт инсанныы хем севгилик,
Ал гүл, кызлар хем евжилик;
Бейгир тери, саамал койун,
Масал, түркү, дурмаз ойун;
Чок дост, кардаш хем аннашмак,
Салт усуллу сабахлан булушмак,...

Хейбә ми ташыды халкым... ?

КАВАКЛАР

Иашээрлар каваклар,
Калкэр үсек оннар
Мави гөк алтында,
Йоллар бойларында...

Бүүнкү сиз каваклар,
Чоклуксунуз, аачлар,
Бужак кырларында,
Кысмет йолларында.

Ески сә каваклар
Сейректи, йалнызлар, —
Иа бааларда, кырда,
Иа ев башларында...

Бирәр, йа икишәр, —
Адам-кары, дейжән,
Дурэрлар йаннашык
Өмүрлән бадашык...

Чоктанды каваклар,
Қахырлан хеп бакар,
Биләрдиләр неләр
Хеп сансын дүшүнәр...

...Йыллар хызлы учар,
Булут гиби качар,
Бакмышын, күйүндә,
Қаваан тепесиндә

Даллар курумушлар —
Чывгыннан буушмушлар...

Бүүнкү сә каваклар,
Үсек, боллук аачлар,
Бакэр йылдызлара,
Айдын да йоллара,
Хеп гүр долу лафлы
Чаарэрлар тарафы.

КИЛИМ

Гагоуз ерә килим хич дөшемәз —
О она өртү олду, йолжу олду...
Кервандан калмыш адет — дүшмәз
Чийнемәә ердә килим.

Бүүн дә дувардан өзнек йалпак
бакәр,
Гагоузка мы өмүр она коймуш;
Кабледип асирлердән — кырәр
Гүл, кораф — уста ели.

Хер гагоузун ичериндә, баксан,
Кырмызы, ешил, кара, ренкләр йанар,
Севдалык, умут, инан — бир жан —
Килимнәр бүүк ичердә.
Деделәр о килимдән услу бакәр
О узак кыржы дүинә башларындан;
Сансын тракалы сүрү калкәр —
Йапаалар о гүллердә.
Вар мы таа паалы калма
заманнардан:
Гагоузка докусун ки өмүрү?
Вар мы нижә, копарып жандан,
Чийнемәә ердә килим?

КАДЫНЖА*

Чал бана «Кадынжайы»,
Ескидән о авайы, —
Ичини ки калдырэр,
Каныны ки ойнадэр,

Тутунсун чок инсаннар,
Хошлук булсун о жаннар!
Бән дә тезим орада,
Ойунун ортасында!

Адамнар, йа чокмекләр!
Карылар — бирпак үзәр!...
Чал бана «Кадынжайы»,
Ескидән о авайы!

* Гагаузский народный танец.

Сән айоллу, кавал сесн,
Каврээрсын тез үреемизи
Өтүркән геч ойуннарда,
Гөзәл адет сырларда.

Не пек севмиш сени чобан,
Кырда сүрүйлән бир олан!
О вакла койуну сесләр,
Инсан сесиннән дә сөләр:

—Оглан, Оглан, гөзәл чобан,
Кахыр аван сенин, аман...
— Ех, кавалым неләр биләр,
Неләр биләр, неләр сөләр...

Олур олсун, кавал сөлә,
Илк сес — севдә ки вар өлә
Чок сабурлу о чобанда,
Ама куйдә о, иракта.

Олур, олсун, маанә ичин
Дууду-олду, кавал, сесин,
Ани инсан ки аннатсын,
Үрежини илиннетсин,

Ачан аймазды кахырдан,
Иа гөз ачмазды беладан,

---

* Гагаузский народный музыкальный инструмент.

Кавал она кувет верди,
Каваллан о бизә гелди.

Сызынтыжык дурук-дурук,
Хем сән, кавал, дуруп-дуруп
Хеп гетирән аклымыза,
Анайсын ки түркүмүзә,

Кәмил ойун авамыза,
Ани калмыш чоктан бизә,
Ки өлмесин-кайбелмесин,
Қалсын ки жан хеп шен, хеп шен...

ДЕРМЕННӘР

Дермени вакыт йолмуш,
Демир дишлән ми бозмуш:
Йаннары делим-дешик,
Канатлар да кемирик. . .

Нечин окадар җансыз
Вакытлар — бир кабаатсыз —
Захметчи дерменнерин
Кестиләр өмүрлерни?

Ама беким дийл заман,
Беким кендиси инсан
Атылды ески досттан,
Бүүн дә билмейип недән?

Сиз, бужак лүзгерлери,
Күйлүнүн ежеллери,
Йок му ниҗә генә дә
Дермәннәр дөнсүн биздә?

Не кувет, бак, кайбелер,
Не файда бош үфленер!
Чифтчинин сә чувалы
Бүүк машинага — азлы. . .

Дөн, инсан, дерменнерә,
Файдалы адетлерә,
Лүзгери кой ишлесин,
Бошуна хеп гезмесин.

Варды евелләр бир лаф,
Нижә өмүрдә кораф:
Дерменнәр дөнер ачан,
Бил, ани йашээр инсан;

Дерменнәр ачан дурэр,
Күйлерә кахыр уурээр...
Дөн, инсан дерменнерә,
Файдалы адетлерә!...

БИР ДҮШ ГИБИ, АСЛЫ...

Гечмиш заман, гечмиш заман,
Бүйлү олдун күчүклүүмә,
Гечмиш заман, гечмиш заман,
Дедә-боба хем бүүклүүмә.

Калмыш беним дә аклымда
Бир дүш гиби аслы ишләр,
Дедәм нижә о заманда
Топраан гүүдесини денәр;

Олур му тенейи атмаа,
Сыжак етәр ми о чифттә,
Осадет ми таа йапмаа —
Аужунда топраа дуймаа?

Бөләйди дәдум — хер илкйаз,
Бир ий уста гиби, быкмаз,
Топраа тутуп жандан йаны,
Чабук буларды сыжааны.

Калды хептән фикиримдә
Таа чок адет озамандан —
Узак ердән, огузлардан,
Йакын дедә дә, Балкандан.

Е нейидир шинди адетләр —
Дийл салт инан санмасындан,
Ама сыжаа не вар топраан
Аннээрыз хеп жан йанындан.

ЖАНЫМ ОНДАН БИРИ

Бизим сырларда,
Те — гагоузларда
Дууэр-олэр лафлар,
Түрлү дә акыллар —
Дейжән бүйжү дизмиш,
Кораф лафа чекмиш,
Салт не актарылмаз,
Не иш 'чин лаф олмаз
Үклүйкән софралар,
Кызмышкан кафалар?
Порезеннәр битмәз,
Хошлу лафлар етмәз...
Ама шака гечер,
Күсү сә хич гечмеер;
Гержик ойун быкмаз,
Хализ ихтйарламаз.
Гөзәл-гөзәл түркү
Чок диллердә өттү...
Лаф-лаф — гежә гечти
Хем гүн акты — битти.
Олмуш бурда лафлар,
Таа чок гүн сусмазлар...
Адет йашээр, дири,
Жаным — ондан бири!

Чөктүм ушаан йанында,
 Кара гөзлү оlanda.
 Калмыш тер-су халында,
 Дүзер евжәз башчада.
 Баксан — йавру күчүжүк,
 Чалэр ама түркүжүк.
 Дүзәр-дүзәр евини,
 Койуп бүтүн үресни —
 Фасыл капу чок онда,
 Үсек бажа үстүндә.
 Ишлеер күчүк, севинер,
 Адам кадар гөрүнер.
 Дедим кендим кендимә:
 — Гирсәм онун гүнүнә,
 Бассам гелән асирә,
 Олсам онун евиндә,
 Ани асир селиндә.
 Десни о: «Мина дедәм,
 Беним дамарым сендән,
 Умут койдун чок бана —
 Бираз бензейим сана.»
 ...Өмүр йолун ичини,
 Биз билмеериз, о белли.
 Истеерим бән үреемдән
 Баксын бана ирактан —
 Гелән асир ичиндән —
 Кара гөзлү бир адам,
 Йолу ани уз булмуш,
 Йиликләә хем кошулмуш.

БАШКА ЕКМЕК

Топрак. Топрак — екмек ичин.
Не йаш, умут, инсан, чектин...
Кышын гүнү йа йаз ады —
Топраа екмек чифтчи сайды.

Бийаз сачлы зорлу йыллар
Топрак ичин ааладылар.
Дийрен кардаш кардашына
Чекти зордан, гелип аннаа...

«Сән сәнсин!» — бүүк кавга калкыр
Да көр ачлык дийрен капыр,
Капыр урмаа — о йабанжы,
Өмүр кара, артык ажы...

Тарла башларында сән — женк!?
Ки йок топрак, ки йок екмек,
Аалээр күчүү, аалээр бүүкләр,
Ачлык быкмыш — екмек бекләр...

Калды гери зын-жендемдә
Ажы өмүр — ески гүндә.
Гелди топрак — башка екмек,
Кардаш кардашлан — бир екмек!

Тә бакэрлар йукардан
Да йоллээрлар ирактап
Кефимә селәм-лафлар
Уйкусуз о йылдызлар!

Шен ки олалым ердә,
Каралы да геждә.
Вар гөкүн бир гөзелли —
Чичеклеер о гежейи!

Хороз өттү капуда —
Киркә дүштү умуда.
Умут, умут дериндән
Бракмаз ону кендиндән.
Васил гелсин йаныма,
Баксын беним гөзүмә!
Беним гөзүм айнажык —
Ичи долу Василжик.
Севги урду капуйа —
Киркә далды санжыйа.
Санжы билсә, даалышса,
Ики жанжаз булушса!
Васил гелмиш гөрүшмәә,
Йанар үрек сүндүрмәә.
Маанә, маанә дуйгудан,
Чыкмаз севда үректән!

ТАНЫМАДЫН...

Бән гезәрдим сокакта
(Бир үүсүз гиби гездим)
Хем дурардым токатта,
Ки чыкасын — өзледим.

Қач гежә умут чектим
Бир лафчаз катмаа дейни,
Арадым — буламадым,
Айлан гам даадамадым.

Үреенә килит койдун,
Дүннедән ми йок олдун?!
Ама бән, ушак гиби,
Умуду хич кесмедим.

Ерийәрдим гүн гүндән,
Тутушмуш бүүк кахырдан.
Дүшүмдә дә хеп сендә,
Уйандыйнан — бән зиеттә...

Ардына гездим, йавклум,
Севдамдан дердә кардым,
Ама сән танымадын,
Да бир таш үрек калдын.

Бән сә мум гиби йандым,
Ки болай бир шафк олдум.
Бу шафка сән бакмадын,
Үреендән буз атмадын.

ЧААРМАК

Некадар заман —
Чок аман, аман
Гечирдин, бандын —
Гүн гиби калдын.
Илк-сефтә севдан —
О чаарэр сени
Садем илери,
Раатсызлаа атэр
Хем мутлу едер...
Пек ачык севгин
Хем кескин-кескин!
Бир керет олэр,
Илк-сефтә калэр.
Ўректән севги,
Ани бүй гиби —
О чичәән сенин,
О сенин кефин,
Ани хич сенмәз
Хем дә хич гечмәз.

Илкйазда үрääм ачэр,
Кор севдайлан о долэр —
Сансын хич билмээ динмää,
Севдасыз бир гүн калмаа.

Ех, үрääм, үрääм — генчлик,
Раат бракмарсын хичижик!
Не дуйгу сени булэр,
Хер илкйаз ачан гелер?

Дийшилди о бакышым:
Бүүк севдайлан аннаштым,
Ани йок башка заман —
Кендини дуйсун адам!

ЭКСПРОМТ

Долай не тутушмуш
Илкйаз атешиндән —
Не гөзеллик дуумуш
Атеш бойасындан!

Генчлик ону беслеер,
Жана тамах чекер.
Да бир башча ачар —
Долай дуйгу сачар.

ГЕЧТИ ВАҚЫТ...

Йапмам аарлык о жанына,
Ерлешилмиш дә кефинә —
Гечти вакыт,
Гечти вакыт!..
Бүүн зор бакмаа да гөзүнә,
Узун-узун о пелинә —
Гечти вакыт,
Гечти вакыт!..
Дудакларна дарсык диймәә,
Йа солууну сарфош ичмәә —
Гечти вакыт,
Гечти вакыт!..
Артык сенер дуйгуларым
Хем кеф дүзән дә лафларым —
Гечти вакыт,
Гечти вакыт!..
Шака битти, хептән кайды,
Дүнә дөндү, өлә калды —
Гечти вакыт,
Гечти вакыт!..
Йабанжылык сарды бизи,
Ажымады икимизи —
Гечти вакыт,
Гечти вакыт!..

■ ■ ■

Елли —
белли:
Зенгин
йашлар,
Гүмүш
сачлар.
Ама
хавез —
Хеп генч
бир сес —
сансын
билмәз,
о хич
саймаз,
ани
өлә:
елли —
белли!..

БЕКЛЕМЕК

Дурдум-бактым — гележән, гележән,
Имдат жана вережән, вережән,
Гелсин о саат гөрүшмәә, гөрүшмәә,
Татлы лафы сөлемәә, сөлемәә.

Сенин адын илинник, илинник,
Үрәән гержик чичеклик, чичеклик,
Билмәз бакмаа ангысы, ангысы,
Ачмаз, долмаз севдасы, севдасы.

Уйку бени хич алмаз, хич алмаз,
Севги раатлаа хич качмаз, хич качмаз.
Буну лүзгәр билмеди, билмеди,
Йавкун дарсык бекледи, бекледи.

Баашыш-бакыш о север, о север,
Севда ону не зиетлеер, не зиетлеер...
Гелсән онун жанына, жанына,
Гирсән, гирсән ахтына, ахтына.

Ачык гүлүм,
Ачык гүлүм,
Беним йавклум,
Ал гүл кызым!
Пелик кара,
Дийәр топраа,
Гечер ачан
Сокаклардан —
Хепси инсан
Майыл она,
Бу гөзелләй.
Гелер ачан
Татлы судан,
Ани татар
Пынарындан*,
Онун суйу —
Севда йолу...
...Генчлиим гүнү,
Өмүр өнү,
Таа суулмамыш,
Бүүнә калмыш:
Пелик кара
Дийәр топраа.

---

* О калмыш татарлардан.

Вақыт гелер,
Вақыт гечер...
Салт гүн гиби
Қалэр севги —
Хем йысыдэр,
Хем аннадэр...

Гүл дүшлерим
Хем фикирим
Тутэр жаңда
Сени, севда:
Гержиксин сән,
Қысмет верән...
Вақыт гелер,
Вақыт гечер,
Салт гүн гиби
Қалэр севги...

КӨРЛҮК

Өмүрүмдә гөрдүм ийлик —
Иардым мы лафлан еттиләр,
Гүлүш мў хем баашладылар,
Хем су-екмек ми вердиләр...
Гөрдүм дә бән фена көрлүк —
Иа лаф чиркин чыкардылар
Да жанымы хашладылар,
Бир кабаатсыз йа саттылар...
Ачарса үреени ийлик,
Ону жансыз китлеер көрлүк.
Ийлик канат верер-дүзер,
Көрлүк саде бозмаа билер...
Гезер ийлик бүүн дүннедә,
Түрлү-түрлү зор ерлердә.
Онун шафклы о ниетлери
Арээрлар ий үреклери...
Көрлүк сә, нижә от кырда —
Она ләзым кескин казма!..

БУЛУШМАК

Каршы хызлы гидериз
Бире биримизә,
Сыжак та ел верериз,
Достлук — икимизә.

Чоктан гөрүшмедийдик —
Заман дүзмүш сени,
Таман нижә дедийдик,
Ачан брактын бени.

Гиттин күйдән — достумдун,
Гүженилмиш брактын,
Гелдин — генә достумсун,
Зерә Адам чыктын.

ЛАФЫН ВАР

Лафын да вар ери —
Йа гүч, йа метинни.

Лафын вар дишлери,
Далар да зихирли.

Лафын үкү дә вар,
Ләзым фикир ачар.

Лафын вар гөзелли,
Жөмерт тә ийликли.

Вар лаф өмүр дүзәр,
Вар лаф ону бозар...

Паалы, бак, вар лафлар,
Ужуз да вар оннар...

ЛҮЗГЕРА

Кырмыш, даатмыш,
Қолламамыш,
Қоҗамите
Зарар йапмыш!

Тә бу алмыш
Динжә адык,
Йоллар долу
Алаф даанык.

Цемент калмыш
Сыбыдылмыш.
Чывгын йаамур
Катмыш чамур...

Шишә кырык —
Тенә олмуш,
Екин ачык —
Күфлү, йанык.

Бире түтүн
Чекер түрлү,
Саады бүтүн
Йакар зүллү...

Вар таа киши,
Севмәз иши,
Филжән йудар,
Сансын будар...

... Түрлү кайып —
Чиркин, айып.
Қимнәр йапмыш —
Сачмыш пара
Фит лүзгерә.

Не гежә дурэр-олэр,
Йалабээр айна гиби,
Йылдызлар кыпэр-бакэр,
Шакажы киши гиби!
Гөклердә сарп ай үзер,
Сән дейжән бейә бензеер:
Йолламыш йылдызлары
(Нижә бей куваннары)
Топламаа ийликлери,
Долдурмаа үреклери.

Асет олан хеп чок гөрер,
Кендисини ерә дөшеер —
Болай алсын ки елиндән,
Бир ишини, бишейиндән...
Санэр ки пек чок казандын,
Ки парадан күртүн йаптын!..
...Фена аазлар салт көтүләр,
Сойсуз олуп, сойсуз челәр
Ондан, бундан хеп кендинә,
Аазы да хеп тамах, асет,
Лафы зихир, кинни хем бет...
...Хич бакма сән тамахлара,
Долу алтыннан аазлара.
Дүшүн таа ий нейи сөлеер,
Не лаф о аазлардан чыкәр...

Гөз коркармыш, да коркармыш!
Ел йапармыш, не йапармыш!
Бир иш бүүн олду-пишти —
Сансын, дүшмүш, о гечти,
Йарын да башка ишләр
Хеп сырайлан гечерләр...
Да өлә өмүр дири —
Калмээр ишлерин бири.

Хер бир дада өмүр ислә —
Иязык, ани о пек кыса.

* * *

Дорулук та сел гиби —
Йоллары ачэр кенди.

* * *

Вакыт савашэр сүпүрмәә,
Гөзлериндән сакламаа —
Гечмиш зиеттән унуттурмаа,
Жан ажысыны сүндүрмәә.

* * *

Гидәрсән — гележекләр.
Верәрсән — вережекләр.
Сайарсан — сайажаклар.
Дүүшәрсән — дүвежекләр.

Зордур йапмаа она икрам,
Ким токсамыш варлаа чоктан.

* * *

Азарламак ийлик йапмаз,
Күстүрмедәйн сени бракмаз.

* * *

Алемин жаны йанаркан,
Кахырдан ичи канаркан,
О салт сопа үтүлеер,
О салт еллерни үфлеер.

* * *

Ширетлиин йок хатыры,
О олса да корафлы.

Вақыт учэр-гечер —
Бир дүш гиби гечер, —
Ама гечмәз-гитмәз,
Достлар, ичимиздән
Неләр биз гечирдик,
Не зор ерләр билдик,
Зерә оннар калды,
Дуйгулара батты,
Оннар — жанымызда,
Оннар — аклымызда,
Баалы дийл вақытта,
Гечмәз йашамакта!
Кәр некадар кави
Бул дүннедән ипи,
Вақыт хеп копарэр,
Не гечирдик — калэр:
Акыл тутмак копмаз,
Вақытлан о учмаз...

Бакарсак шинди үфкели
Бизә ким дүндү үрекли,
Еер севинмәрсәк күчүүнә,
Иа хатырсызсан нененә,
Еер унудурсак ий достлуу,
Еер кайбедирсән умутлуу —
Биз кимиз озаман?
Хем неремиз инсан?

* * *

Биз кимнери пек калдырәрыз,
Чак гөкләрә дә чыкарәрыз,
Не чок керә чыкәр аман —
Гәошлээр топраа о бакмамаа.

Авайа гөрә
Йа дизил бирә,
Куруләр ойун!
Ойнамаа тутун.
Шенникчи үрек
Авада йатмаз
Хем дуйгу үсек
Ойунсуз калмаз.

Манжайы ани ийериз,
Дадыны ислә билериз.
Көшедә, нәнда бүүериз,
Чок севериз, метедериз.

Ким севгийлән йолланмыш
 Да гениш йола чыкмыш —
 Дургутмаз, достлар, ону
 Онүндә даанык көпрү!

* * *

Дүүмә гүүс, паалы адам, —
 Ким дә кәр оласын сән, —
 Бир керет, ки чок севдин,
 Үреени сән диндирдин.

* * *

Ким север —
 Севинер,
 Инсана ачык бакәр,
 Нижә гүн йалпак каләр.
 Ким севмәз —
 Севинмәз,
 Гезинер хеп булутлу,
 Сансын ким-сә кабаатлы...

Олмазмыш хич дарлык
Гениш варлаа,
Билмәзмиш хем кытлык
Харам пара

* * *

Ескидән лаф вар:
Хер бир жанавар
Ләзым чекилсин,
Хеп кемәә гитсин.

* * *

Жан, дири шу атешин далы,
Хеп чекер, чекер о йукары...

* * *

Йапәр бири —
Чекер бини.

ГҮЛЛӘР

Тә генә гүлләр бактылар,
Түрлү бойада ачтылар,
Гержик йанарак гөзүндә,
Бүтүн дә дүннә өнүндә.
Е несой вакыт гөстерәр
Йанар-кырмызы о гүлләр?
Ески ми, дедә йылларны,
Ени ми, кысмет йолларны?
Хем несой дүннәдир оннар,
Корлу гөзеллик о гүлләр?
Өмүр мүй — заамет йангыны,
Севда мы — айлә кызгыны?
Е несой куветтир оннар,
Бүйлү бакышлы о гүлләр?
Дүннә усланэр оннардан,
Өлүм дә качэр инсандан!

НЕ ОЛДУ?

Не олду, ки сән суулдун,
Кыш гиби бир буз олдун?
Сансын йокту йаз биздә,
Кор-дуйгу үреемиздә?!
Не олду, ки херердә,
Булустуунан бир ердә,
Сән дурэрсин битеве,
Сансын йок пөрдүүн бени?
Не олду, ки сарардын,
Инсандан узакландын?
Ким тузлады шүпени,
Киннейәсин ки бени?
Бүүн гезерсин касветсиз,
Бакышын да шербетсиз...
Насыл бән дайанайым,
Насыл сени аннайым?

Генә гүлежек гүлләр,
Сес вережек бүлбүлләр...
Дөнмейжек салт гечирдийн,
Дөнмейжек гери генчлийн.

Иаз йылда ики олмаз,
Краа-сепә сачтан качмаз,
Ама о изсиз калмаз,
Өмүрүн аарлыы даалмаз...

ТҮРКҮ УЗАДЭРЫМ

Ал-гүл дә, санэрым,
бүүер канымдан,
жаным да, булэрым,
кызгын севдадан.
Олсун бән истеерим
дүннә гүллердән,
инсан да, чаарэрым,
йансын севдадан.
Түркү узадэрым
йалпак шу кыза,
селәм дә йоллээрым
сүнмәз йылдыза.

БИР ГҮН

Нижә булут кайнээр,
Шака нижә качәр
бир гүн,
онуннан — өмүрүн.
О ишиндейди дүн —
таа бир чизи сүрдүн...
Ама копту, учту, качты,
сендән айырылды.
Гелмәз йә о гери,
бакасын не ери
файда йа бош бакыр,
изи нижә басыр...
Ама каләр белли:
йашамана гирди
йа гүл-чичек ачмаа,
йада унудулмаа...

НЕ КАБААТЫМ?

Не кабаатым беним ондан,
Ки чифтчилик хич жанымдан
Чыкмаз, гитмәз? Қалмыш табиет
Күчүклүүмдейкән о бир знет?
Аннамайаздым озаман,
Ки көк верәрмиш йашамам —
Қара чифтләрлән кайнашып,
Екмек ичин хеп даврашып...
Да сора саде таныдым,
Не Буквалыы ки актардым:
О ачылды узун бир йол,
Чифтчи, йолу, бизимнән дол!
Не кабаатым беним онда,
Акар ки бүүн дамарымда
Чифтчи терин тузлу сели,
Пулуу тутәр хеп таа елим?
Бир стих мы тутундум йазмаа —
Сансын папшой чыктым казмаа!
Алдым ушак бән үретмәә —
Пак калдырэрым келемә!
Не кабаатым беним ондан,
О күчүклүүм ки жанымдан
Гежә-гүндүз айырылмаз,
Өмүрүмү раада бракмаз?

СОРАРСАЛАР БАНА...

Сорарсалар бана айын:
Ангы лафлар паалы, сайын?
Дейжәм «ана» хем дә «топрак»,
Нанда ойнээр, бүүер ушак.
Сорарсалар бирдән бана:
Севдин ми дүннедә, Мина,
Севиндирдин ми йавклуну,
Йалпак гөрдүйнән сән ону?
Жуваплайжам чабук, кескин,
Севдам она йанэр ешкин
Севдим хем дийл салт ешими,
Хем анамы, хем ерими —
Севдим кожа бир дүннейи,
Өмүр севадим бир чөшмейи...
Севда о бир,
Көкү верир
Топлу кувет,
Мехлем, елбет...
Хем еклејжәм бу жуваба:
Өлмәздир хич дерин сева,
Биз йокуз дүннедә онсуз,
Өмүр дә бошуна, йолсуз...

СЕНДАН, ТОПРААМ

Сән вердин, Топраам, бана,
Дилимдә чок инсана
Булайым ишчилиини,
Кенарсыз жөмертлиини.
Сән вердин дуйгу бана,
Долайы ки танымаа,
Кахыра илач булмаа,
Дорулаа үрек ачмаа.
Сән вердин, Топраам, бана
Ики ел ишә кошмаа,
Кабаржыы севсин оннар,
Күпейи нижә кызлар.
Хем дә гөз вердин бана
Фикирлиини окумаа,
Чок бакмаа ийликлиинә
Хем үрүк гөзеллиинә.

ЖАН

Дартмайын сиз жаны,
О бир иш йапаны.
Инсанны ко баксын,
Ийликләә хеп аксын.
Дийлдир жан ойунжак,
Алдансын ки ушак,
Дийлдир хем жан капу,
Китлемәә ки ону.
Салт чыксын ериндән,
О дөнмәз енидән.
Йок кувет дургутсун,
Хем жаны о тутсун.

ВАКЫДЫН ДЕРЕСИ

Вақыдын дереси —
Иоктур хич динмеси.
О топлээр гүннери
Хем дә гежелери.
О билир чок шенни
Хем гүчлүүн тинни.
О йудэр корлары —
Йакмасын жаннары,
Сармашэр хем ийлää,
Нижә илкйаз гүлә...
Бир өлчү о калэр,
Йыллары хеп сайэр...
Вақыдын дереси —
Не бүүлү гелмеси!
Азалмаз,
Курумаз,
Шакайа чекилмәз
Хем гери дә дөнмәз.

Артык сүнәрди́р бүүк атеш —
шу йаз сыжаа хем сарп гүнеш,
ону биз чок пек беклейжез,
ушак гиби да өзлейжез.
Бенизлерни та аттылар
фиданнарда о йапраклар,
фасыл бүүлү хем олдулар,
түрлү-түрлү бойалар...!
Бу донаклык та даалажэк,
фидан чыпак бир калажэк —
Сансын онун о сачларны
вакыт кенди та йолажэк.

* * *

Сән несой чифтчийсин,
өпмәзкән топраа?
Хем несой кишийсин,
саймазкан екмәә?

Баштан таа өлӧ калмыш —
Екмек дӱннейи бакмыш.

* * *

Ардылма, вакыт, омузларма,
Етӧр кондун сӧн сачларма.
Атеш, не булунур таа ичимдӧ,
Тутар икимизи дӧ чизидӧ!

ЭПИЛОГ

Стихлерим беним — долай,
Сән дейжандир: «Не колай!»
Тә бакмыш саа тарафа —
Далынмыш татлы лафа;
Гөз атмыш сол тарафа —
Илишмиш ренк корафа...
Чифтчиләр арасында —
Лаф боллуу мерасында!»
— Орасы өлә, ансыз,
Хич бир гүн дә — инсансыз!
Бак инсан дүшүнмеси —
Бүүк факир үленмеси!
Халк йылларлан йаратты,
Өмүр, дуйгу аннатты,
Инсанда уста дүзмек —
Алалым ондан өрнек.
Сән, паалы о окуйжум,
Аннадын, ки вар боржум
Инсанын те онүндә,
Ки бүүдүм түркүсүндә.
Ейлеттим чифтчийлән жан,
Хеп ушаа да калажам,
Сардым инаным гиби
Үреемә фикир-ипи.
Чок шүкүрүм буннара,
Сызынты дураннара,
Ани сапмадым дандан,
Бир геми гиби судан.

ИЧИНДЕКИЛӘР

Ватаным	5
Ежел	7
Баш йол	9
Хер бир куш та...	10
Турналар	11
Мезарлыкта	12
Чешмедә	13
Ачыкла, анам...	15
Сабаа	16
«Геженин вақыдында...»	17
Шүкүр	18
Екмәә кокар елләр	20
Қанара	21
Унудулмаз достум	23
Она	24
Бән северим...	25
Өзнекли	26
Үрек чаармасы	27
Чифттән	28
Селәм!	29
Гежә	30
Буйур, да гел!	31
Умутлар	32
Ийлик	33
Ишчийсин, гүн	34
Еллерин	35
Геч гүз	36
Қысмет сеслери	37
Беним түркүм...	38

Быкмаз...	39
Дүшәрди бир йылдыз...	40
Дорулуклан	41
Гүзләр	42
Башаклар	43
Хейбә	44
Каваклар	45
Килим	47
Кадынжа	48
Кавал	49
Дерменнәр	51
Бир дүш гиби, аслы...	53
Жаным ондан бири	54
Ушак	55
Башка екмек	56
«Тә, бакэрлар...»	57
Маанә	58
Танымадын...	59
Чаармак	60
«Илкйазда...»	61
Экспромт	62
Гечти вакыт...	63
«Елли — белли...»	64
Беклемек	65
Ачан генчликтә...	66
«Вакыт гелер...»	67
Көрлүк	68
Булушмак	69
Лафын вар	70
Лүзгерә	71
«Не гежә...»	73
«Асет олан...»	74
«Гөз коркармыш...»	75
«Хер бир...»	76
«Зордур...»	77
«Вакыт учэр...»	78

«Бакарсак шинди...»	79
«Авайа...»	80
«Қим севгийләң...»	81
«Олмазмыш...»	82
Гүлләр	83
Не олду?	84
«Генә гүлежек гүлләр...»	85
Түркү узадарым	86
Бир гүн	87
Не кабаатым?	88
Сөрарсалар бана...	89
Сендән, Топраам	90
Жан	91
Вақыдын дереси	92
«Артык сүнәрдир...»	93
«Баштан...»	94
Эпилог	95

Кöсә Мина

К 36 Умутлар: Стихлар / Худож. А. Ололенко. — Кишинев: Лит. артистикэ, 1988. — 98 с.

ISBN 5-368-00025-1

Мина Көсә — известный в республике гагаузский поэт, автор активный, плодотворный. Его отличают зрелость мысли и ее художественного воплощения.

Новая книга поэта «Умутлар» («Надежды») — подтверждение тому. В ней автор исследует проблемы современности, человеческого бытия, осмысливает прошлое, смотрит в будущее. Центральная фигура книги — пахарь, сельский труженик.

К 4702150200—154
M756(10)—88 25—88

ББК 84Г7—5

25 NOV.